

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 5, NO 9, STIP, 2020

ГОД. V, БР. 9
ШТИП, 2020

VOL. V, NO 9
STIP, 2020

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 5, Бр. 9
Штип, 2020

Vol. 5, No 9
Stip, 2020

PALMK, VOL 5, NO 9, STIP, 2020
DOI: <https://doi.org/10.46763/palim209>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република С. Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чеглеѓи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капaso, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Нагале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of N. Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of N. Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of N. Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czegledi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, С. Македонија

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, N. Macedonia

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

BIBLIOGRAPHIC INFORMATION

Journal Name	PALIMPSEST International Journal for Linguistic, Literary and Cultural Research
Abbreviation	PALMK
ISSN (print)	2545-398X
ISSN (online)	2545-3998
Knowledge field:	UDC 81
UDC code	UDC 82 UDC 008
Article Format	HTML/ PDF; PRINT/ B5
Article Language	Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish, Italian
Type of Access	Open Access e-journal
Type of Review	Double-blind peer review
Type of Publication	Electronic version and print version
First Published	2016
Publisher	Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip, Republic of N. Macedonia
Frequency of Publication	Twice a year
Subject Category	Language and Linguistics, Literature and Literary Theory, Education, Cultural Studies
Chief Editor	Ranko Mladenoski
Country of Origin	Republic of N. Macedonia
Online Address	http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL
E-mail	palimpsest@ugd.edu.mk
Profiles	Academia.edu https://www.ugd.academia.edu/PALIMPSESTПАЛИМПСЕСТ Research Gate https://www.researchgate.net/profile/Palimpsest_Palimpsest2 Facebook Palimpsest / Палимпсест Twitter https://twitter.com/palimpsest-22 SCRIBD https://www.scribd.com/user/359191573/Palimpsest-Палимпсест BIBLIOGRAPHIC

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Билјана Ивановска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Biljana Ivanovska, editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Milena Sazdovska-Pigulovska

DEFINITION AND CLASSIFICATION OF PHRASEOLOGICAL EXPRESSIONS AND PROBLEMS OF IDIOMATIC EQUIVALENCE IN TRANSLATION

29 Милена Касапоска-Чадловска

НЕКОИ ФРАНЦУСКИ КОНСТРУКЦИИ СО НЕЗАДОЛЖИТЕЛЕН АТРИБУТ НА ДИРЕКТЕН ОБЈЕКТ И НИВНИТЕ МАКЕДОНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ

Milena Kasaposka-Chadlovska

SOME FRENCH CONSTRUCTIONS WITH OPTIONAL DIRECT OBJECT ATTRIBUTE AND THEIR MACEDONIAN EQUIVALENTS

41 Mariantonia Tramite

HIKIKOMORI: ANALISI LINGUISTICA E PROPOSTE DI TRADUZIONE IN LINGUA ITALIANA DI UN NEOLOGISMO 2.0

Mariantonia Tramite

HIKIKOMORI: LINGUISTIC ANALYSIS AND TRANSLATION SUGGESTIONS IN ITALIAN LANGUAGE OF A 2.0 NEOLOGISM

53 Eleonora Fois

THE RENDITION OF METAPHORS AND THE TRANSLATOR'S INFLUENCE IN THE ENGLISH TRANSLATION OF GRAZIA DELEDDA'S LA MADRE

67 Gülşen Yılmaz

“SÜNGÜ” KELİMESİNİN ETİMOLOJİSİ ÜZERİNE

Gülşen Yılmaz

THE ETYMOLOGY OF THE WORD “SÜNGÜ”

75 Марија Леонтик

ЗБОРОВНИТЕ ГРУПИ СО ПОСТПОЗИЦИЈА ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

WORD GROUPS WITH A POSTPOSITION IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE

- 87 Виолета Јанушева**
ПЕРИФРАЗИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК
Violeta Janusheva
THE PERIPHRASES IN MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE
- 99 Silvana Neshkovska**
THE RHETORIC BEHIND POLITICAL RESIGNATION SPEECHES
- 113 Мери Лазаревска**
НИТУ АНГЛИСКИ НИТУ МАКЕДОНСКИ (КРАТКА АНАЛИЗА
НА АНГЛИЗМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНА /НЕ/
ОПРАВДАНОСТ)
Meri Lazarevska
NEITHER ENGLISH NOR MACEDONIAN (SHORT ANALYSIS OF THE
ENGLISH BORROWINGS IN THE MACEDONIAN LANGUAGE AND THEIR
/NON/JUSTIFICATION)

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 123 Chiara Fusco**
VICO E LA CONTEMPORANEITÀ: VISIONI DELLA LETTERATURA IN
VICO, QUASIMODO E MONTALE
Chiara Fusco
VICO AND CONTEMPORANEITY: VISIONS OF LITERATURE IN VICO,
QUASIMODO AND MONTALE
- 135 Mirko Mondillo**
«ADESSO TU MI DICI COSA VUOI FARE DI ME». TIMIRA. ROMANZO
METICCIO E L'IPERMODERNO ITALIANO
Mirko Mondillo
«NOW YOU TELL ME WHAT YOU WANT TO DO ABOUT ME». TIMIRA.
ROMANZO METICCIO AND THE ITALIAN HYPERMODERNITY
- 149 Marcella Di Franco**
IL LIRISMO NOSTALGICO E L'ALIENAZIONE MODERNA IN CORRADO
ALVARO
Marcella Di Franco
NOSTALGIC LYRISM AND MODERN ALIENATION IN CORRADO ALVARO
- 161 Марија Ѓорѓиева Димова**
МЕМОРИЈАТА НА РОМАНОТ, РОМАНОТ КАКО МЕМОРИЈА
Marija Gjorgjieva Dimova
THE MEMORY OF THE NOVEL, THE NOVEL AS A MEMORY

- 171 Славчо Ковилоски**
КРВТА НЕ Е ВОДА: НАРОДНАТА ПЕЈАЧКА ДАФА ЦЕПЕНКОВА
Slavcho Koviloski
BLOOD IS THICKER THAN WATER - THE INTERPRETER OF FOLK SONGS: DAFA CEPENKOVA
- 179 Маријана Горгиева-Ристевска, Ранко Младеноски**
СЕМИОЛОГИЈА НА НЕАНТРОПОМОРФНИОТ ЛИК ВО РОМАНОТ „ЌЕРКАТА НА МАТЕМАТИЧАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Marijana Gorgieva-Ristevska, Ranko Mladenoski
THE SEMIOLOGY OF THE NON-ANTHROPOMORPHIC CHARACTERS FROM THE NOVEL “THE MATHEMATICIAN’S DAUGHTER” BY VENKO ANDONOVSKI
- КУЛТУРА / CULTURE**
- 193 Ана Stefanovska**
VIRTUAL REALITY AND READING CITIES: GPS-BASED APPLICATIONS AS A NEW FORM OF LITERARY TOURISM
- 201 Оља Стојкова**
ПРЕДАТОРСКО ИЗДАВАШТВО
Olja Stojkova
PREDATORY PUBLISHING
- 213 Екатерина Намичева, Петар Намичев**
ТРАДИЦИОНАЛНАТА АРХИТЕКТУРА – МОДЕЛИ НА ЗАШТИТА И ЗАЧУВУВАЊЕ НА ФУНКЦИЈАТА
Ekaterina Namicheva, Petar Namichev
TRADITIONAL ARCHITECTURE – MODELS OF PROTECTION AND PRESERVATION OF FUNCTION
- МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY**
- 225 Нина Даскаловска**
ПРИОДИ И АКТИВНОСТИ ЗА ИНТЕГРИРАЊЕ НА ВОКАБУЛАРОТ ВО НАСТАВАТА
Nina Daskalovska
APPROACHES AND ACTIVITIES FOR INTEGRATING VOCABULARY IN LANGUAGE INSTRUCTION
- 239 Blerina Nuhi, Brikena Xhaferi**
EVALUATING CRITICAL THINKING COMPONENT OF HIGH SCHOOLS IN SKOPJE

253 Arbnora Sulejmani, Brikena Xhaferi

TECHNIQUES WHICH PROMOTE CRITICAL THINKING IN ELT – A STUDY CONDUCTED IN HIGH SCHOOLS OF SKOPJE

265 Марија Гркова

ОБЈЕКТИВНИ ТЕСТОВИ ЗА МЕРЕЊЕ НА ПОСТИГНУВАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ И ТЕСТИРАЊЕТО ВО НАСТАВАТА

Marija Grkova

THE CLASSROOM TEST AND THE OBJECTIVE TESTS FOR MEASURING STUDENTS ACHIEVEMENTS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

277 Кирил Трајчев

РУСКАТА ПОТРАГА ПО БОЖЈАТА МУДРОСТ

Kiril Trajchev

RUSSION QUEST FOR THE WISDOM OF GOD

291 Monika Zázrivcová

COMPTE-RENDU : « LES INTERFÉRENCES LINGUISTIQUES DU FRANÇAIS SUR LE SLOVAQUE. L'EXEMPLE DU SYSTÈME VERBAL », PAR LUCIA RÁČKOVÁ ET FRANÇOIS SCHMITT

Monika Zázrivcová

REVIEW: “LES INTERFÉRENCES LINGUISTIQUES DU FRANÇAIS SUR LE SLOVAQUE. L'EXEMPLE DU SYSTÈME VERBAL” (FRENCH LINGUISTIC INTERFERENCES ON SLOVAK. THE EXAMPLE OF THE VERBAL SYSTEM), BY LUCIA RÁČKOVÁ AND FRANÇOIS SCHMITT

295 Ранко Младеноски, Софија Иванова

СОВРЕМЕНАТА КНИЖЕВНОСТ МЕЃУ ЗАПАДНИОТ АНТРОПОЦЕНТРИЗАМ И ИСТОЧНАТА ТЕОДИЦЕЈА

Ranko Mladenoski, Sofija Ivanova

CONTEMPORARY LITERATURE BETWEEN ANTHROPOCENTRISM AND EASTERN THEODICY

ДОДАТОК / APPENDIX

311 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ

ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS

FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРЕДГОВОР

Почитувани читатели,

Со објавувањето на деветтиот број на списанието „Палимпсест“ се одбележува и потврдува неговото петгодишно постоење. Тековниот број на ова списание обработува теми кои се однесуваат на областите јазик, книжевност, методика на наставата и културологија и тие се напишани на македонски, англиски, италијански и турски јазик. Тематските области што ги покриваат овие статии се доволно разнолики да го привлечат вниманието на нашите колеги, наставници, студенти, но и доволно мотивирачки да го одржат современиот чекор со актуелните феномени на истражување од горенаведените области. Од објавените трудови во овој број како најбројни се јавуваат авторите од Македонија (Милена Саздовска-Пигуловска, Милена Касапоска-Чадловска, Марија Леонтиќ, Виолета Јанушева, Силвана Нешковска, Мери Лазаревска, Марија Ѓорѓиева Димова, Славчо Ковилоски, Маријана Ѓорѓиева-Ристевска, Ана Стефановска, Оља Стојкова, Екатерина Намичева, Петар Намичев, Нина Даскаловска, Блерина Нухи, Арбнора Сулејмани, Брикена Џафери, Марија Ѓркова, Кирил Трајчев, Ранко Младеноски, Софија Иванова), потоа од Словачка Моника Зазривчова (Monika Zázrivcová), од Австрија Мариантониа Трамита (Mariantonia Tramite), од Италија Елеонора Фоа (Eleonora Fois), Кјара Фуско (Chiara Fusco), Мирко Мондило (Mirco Mondillo), Марчела ди Франко (Marcella Di Franco) и од Турција Ѓулшен Јилмаз (Gülşen Yılmaz).

Доминантен јазик на статиите во овој број е македонскиот јазик, што го толкувам како наш стремеж во борбата за негово негување и зачувување како наше најголемо културно наследство, како и желбата и намерата обработените тематски содржини да бидат лесно достапни за сите заинтересирани на територијата на целата наша држава. Сепак, се јавува неопходност и од актуелизација и популаризација и на другите јазици, што укажува на фактот дека светот на јазиците е огромен и дека многу аспекти од јазиците треба да се анализираат и да се објаснат. Тоа ја покажува важноста и значењето на странските јазици во современите емпириски текови во науката за јазикот, во науката за книжевноста, методиката на наставата и во културологијата.

Како резултат на електронската достапност на ова списание и на активностите на Уредувачкиот одбор, Редакцискиот совет, рецензентите, јазичните и техничките уредници, горди сме да истакнеме дека присуството на научноистражувачки статии од различни земји од светот говори за неговата актуелност и популарност. Сите што се вклучени во создавањето на ова списание несебично се ангажираат за неговото подобрување и со своите сугестии и добронамерни критики и дискусии влијаат доволно инспиративно да привлечат современи и модерни истражувачки публикации кои ќе најдат на уште поголема читателска публика во иднина, со што современите истражувања ќе бидат широко достапни и ќе овозможат размена на знаења, идеи, како и на научни и стручни достигнувања.

Билјана Ивановска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Dear readers,

The ninth issue of “Palimpsest” marks and confirms the journal’s five year existence. The current issue of the journal covers topics related to the fields of language, literature, teaching methodology and culturology, and they are written in Macedonian, English, Italian and Turkish. The thematic areas covered by these articles are diverse enough to attract the attention of our colleagues, teachers and students, and at the same time motivating enough to keep up with the current phenomena of research in the aforementioned areas. From the published articles in this issue, the authors from Macedonia appear as the most numerous, such as Milena Sazdovska-Pigulovska, Milena Kasaposka-Chadlovska, Marija Leontik, Violeta Janusheva, Silvana Neshkovska, Meri Lazarevska, Marija Gjorgjieva Dimova, Slavco Koviloski, Marijana Gorgieva-Ristevska, Ana Stefanovska, Olja Stojkova, Ekaterina Namicheva, Petar Namichev, Nina Daskalovska, Blerina Nuhi, Arbnora Sulejmani, Brikena Xhaferi, Marija Grkova, Kiril Trajcev, Ranko Mladenoski, Sofija Ivanova, then from Slovakia Monika Zázrivcová, from Austria Mariantonina Tramite, from Italy Eleonora Fois, Chiara Fusco, Mirco Mondillo, Marcella Di Franco and from Turkey Gülşen Yılmaz.

The dominant language of the articles in this issue is the Macedonian language, which I recognize as our aspiration in the struggle for its nurturing and preservation of our greatest cultural heritage, as well as the desire and intention to make the thematic contents to be easily accessible to anyone concerned throughout our country. However, there is a need for actualization and popularization of other languages, which points to the fact that the world of languages is vast, therefore, many aspects of languages ought to be analyzed and explained. This actually proves the importance and significance of foreign languages in contemporary empirical currents in the science of language, literature, teaching methodology and culturology.

As a result of the electronic availability of this journal and the activities of the Editorial board, the reviewers, the linguistic and technical editors, we are proud to point out that the presence of scientific research articles written by authors from different countries of the world speaks of its relevance and popularity. Everyone involved in the creation of this journal is selflessly committed to its improvement and with their suggestions, well-intentioned reviews and discussions influence the submission of contemporary and modern research articles that will attract even a larger readership in the future, so that contemporary research will be widely available and will enable the exchange of knowledge, ideas, as well as scientific and professional achievements.

Biljana Ivanovska, Editor of Palimpsest

ТРАДИЦИОНАЛНАТА АРХИТЕКТУРА – МОДЕЛИ НА ЗАШТИТА И ЗАЧУВУВАЊЕ НА ФУНКЦИЈАТА

Екатерина Намичева
ФОН Универзитет, Скопје
ekaterina.namiceva@gmail.com

Петар Намичев
Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
petar.namicev@ugd.edu.mk

Апстракт: Развојот на традиционалната архитектура од 18, 19 и почетокот на 20 век претставува основа за анализа на можностите, нивно вклопување во современа функција и потреба. Преку анализа на постоечките капацитети во руралниот туризам се создава насока на одредено развојно движење на капацитетите на територијата на државата. Преку презентација на конзерваторските интервенции се прави реална слика за можностите на адаптација на станбените објекти, за да се вклопат во современите потреби на руралниот туризам. Притоа, преку презентираниите методи, анализи и насоки за конзервација, се поставува одредена валоризација на вредностите на објектите со историски традиционални карактеристики, како дел од градителското наследство на Балканот.

Клучни зборови: *конзервација, културно наследство, рурална, амбиент.*

Вовед

Традиционалната архитектура претставува широка рамка на комплекс од објекти во руралната и урбаната средина, во најголема бројност од 18, 19 и почетокот на 20 век. Притоа најчесто овие објекти се поврзуваат со нивната намена како станбени објекти, со одредени услови кои не може да се вклопат во современото живеење. Во типолошката анализа на традиционалната архитектура, покрај живеалиштата, особено во руралните средини, постојат стопански објекти, во добро сочувана форма што може да се адаптира во современа намена. Тоа се однесува, пред сè, на шталите, амбарите, тремовите, чардаците и сл.

Потребно е зачувување на историските амбиенти, каде покрај сакралните и јавни објекти, станбената национална архитектура има најголема улога во формирањето на простор на меморијата на местото. (Barton, 2001). Трансформацијата на намената на основната градба не влијае при зачувување на логиката и автентичноста на социјалниот простор. (Hillier, 1984). При сите интервенции на јадрата во градовите и руралните средини не треба да се деградира просторот кој отсликува одредена хумана димензија (Barton, 2001).

Преку реализацијата на одредена форма на руралниот туризам се синтетизираат културолошките, природните и општествените ресурси како одреден интегрален модел. Во глобални рамки развојот на руралниот туризам преку одредени форми се појавува уште од почетокот на 20 век, а особено се развива во втората половина на 20 век, поточно при крајот на 20 век се создаваат услови за афирмација на руралните комплекси и простори. Притоа се афирмира значењето на руралното градителско наследство, преку пласирање на автентични форми на традиционалниот живот и обичаи, презентирани како промоции на туристички концепти.

Методи за заштита/ревитализација на традиционалната архитектура

Поради природата на материјалите и техничкиот карактер на конструктивниот систем, трајноста била доста ограничена, поради што денес се сочувани објекти со најстаро датирање до средината на 19 век. Објектите кои се градени солидно со бондручен конструктивен систем сè уште може да се консолидираат со одредени интервентни системи на конзервација. Иако времетраењето на објектите е во рамките на период од 70 до 100 години, што произлегува како искуство од досегашниот активен период на користење, под услов објектите да се одржуваат со одредени солидни методи за санација, тие може да се користат и над 100 години од нивното градење. Во рамките на овој активен корисен период на станбените објекти, потребна е повремени нивна санација, особено при прилагодување кон актуелните современи потреби. Според применетите материјали – каменот, дрвото и земјата во обработена форма – и покрај нивната ограничена примена во однос на трајноста, можеме да констатираме примена на солидна градителска постапка. Тоа се однесува на правилната подготовка на материјалите (сушење на дрвото, обработка на каменот, подготовка на земјата во обработена форма за вградување и сл.), со што е продолжена нивната трајност. Примената на традиционалниот конструктивен систем, камен ѕид во приземјето и бондручен систем на катот, се покажала како доста успешно решение за што говорат и сочуваните објекти во период и до 200 години на користење.

Притоа видливи се одредени карактеристики на локалното опкружување, климатските влијанија, културните и етнолошките влијанија, преку начинот на градење и економската состојба на одреден регион. Според статистичките податоци од 1013 споменици на културата, 425 се од традиционалната архитектура (310 во градовите и 115 станбени објекти во руралните населби) во Гостиварско, Штипско, Демир Хисар, Велешко, Битолско, Скопско, Струмичко, Ресенско и др. Најголемиот дел од нив се третирали во рамките на конзерваторските интервенции од различен вид и обем, додека минимален дел се адаптирани во музејски простори или за туристичка намена.

Во насока на заштитата, преку примена на различни дисциплини на методи за заштита, треба да се потенцира значењето на културното наследство, како еден од аспектите на хуманиот живот, како и неопходноста од конституирањето на зачувување на идентитетот и духот на местото.

Досегашните конзерваторски методи за заштита на објектите од традиционалната архитектура се движат во рамките на принципот на зачувување на автентичната надворешна и внатрешна форма. Притоа кај сочуваниите објекти, во зависност од состојбата на секој поединечен објект, се применуваат соодветни методи на санација, адаптација, ревитализација или реконструкција на одредени делови или на објектите како целини.

Притоа при заштитата на традиционалната архитектура треба да се подразбира нејзина заштита, целна хуманизација на просторот, односно подобрување на човековиот живот (Lawson, 2001). Главната цел на моделот на архитектонски градби кои се наменети за сместување на посетители е да се зачува максимално автентичноста на надворешниот изглед, и тоа со тенденција за зачувување на слична форма на деталите кои се вградени. Покрај надворешниот изглед, автентичноста се зачувува и со ентериерот, сидните детали, огништа, тавани, долапи, врати, а особено е лимитирана употребата и зачуваноста на ентериерот во просторот на бањата.

Преку адаптацијата или ревитализацијата на објектите од традиционалната архитектура се создава можност за повторно вклучување на објектите, на одреден начин, како втор период на функционирање, преку презентација на нивните градителски и архитектонски вредности. Потребно е негување на материјалната и нематеријалната култура, да не се создава одредена поделба помеѓу нив, за постигнување на складна слика за автентичните историски и национални вредности (Leach, 1997). Интересот за заштита на руралното наследство се зголемува кога индустријализацијата и урбанизмот стануваат опасност за зачувување на традиционалните вредности и начинот на живеење. Најчесто се зголемува односот и заштитата на руралното наследство, како резултат на опасноста од исчезнување на традиционалниот начин на живеење и за состојбата на традиционалните историски објекти.

Современата заштита на градителското наследство е директно зависна од развојот и насоките на туризмот, од економски аспект. Притоа туристичките консументи кои се ориентирани кон примање и размена на информации, преку јазична, комуникациска и визуелна насока, ја доживуваат како автентично искуство. Преку јазикот на туризмот, покрај економскиот бенефит, се постигнува и задоволување на сопствените индивидуални потреби.

Во глобални рамки на поврзување се зголемува комплексноста на размената на туристичката репрезентативност. Притоа се потенцира значењето на локалните различности, со етнички традиционален автентичен предзнак, што во одреден глобален аспект се потенцира со дефинирана листа на светско наследство на УНЕСКО.

Во периодот од 2010 до 2017 година се обновени и ревитализирани околу 250 фасади на објекти со национални вредности од станбеното градителско наследство (Скопје, Кичево Битола, Вевчани, Струга, Охрид, Прилеп, Штип, Свети Николе, Струмица, Дојран, Гевгелија, Гостивар, Куманово, Кратово и во Крушево). Притоа интервенирано е на исклучително значајни објекти: куќа на семејството Бектешовци (Прилеп), поранешен

англиски конзулат во Битола, споменичката целина „Ајдучка чаршија“ во Кратово, една фасада во Старата скопска чаршија и сл. Одредени активности преку директно изведени објекти забележани се во Крушево, Крива Паланка, Битола, Кратово и Бегова куќа во Гостивар. За селото Гари (Гостиварско) изработена е студија за економската оправданост на ревитализацијата, каде што се предвидува реставрација на постоечките куќи со традиционални материјали и преку техниките на старите локални градители да се сочува автентичноста на традиционалната архитектура.

Место	Вид на сместување	Тип на интервенција	Туризам
Дихово, Битолско	пансион	адаптација на стар објект	алтернативен селски туризам
Трново, Крива Паланка	одморалиште за воени инвалиди	адаптација, реновирање и преадаптација	локално одморалиште
Куќа на Шанчеви, Кратово	пансион	адаптација, реновирање	алтернативен туризам
Брајчино, Љубојно, Ресен	пансион	ентериерна адаптација	рурален туризам
Елшани, Јаболце	пансион	ентериерна адаптација	рурален туризам
Јанче, Река	пансион	адаптација на стар објект	рурален туризам со разновидна понуда
Вевчани, Струга	пансион	адаптација на стар објект	рурален туризам

Табела 1

Афирмирани објекти со традиционални вредности каде е применета интервенција на ентериерот и на екстериерот

Значаен метод на зачувување на објектите со традиционални градителски и архитектонски вредности претставува организирањето на етнопарковите (Тодоровиќ, 2010) каде објектите се автентично пренесени (Финдрих 2003) или се користат на локацијата на која се изворно изградени (Ивковиќ, 2005), а во помал обем се градат нови објекти со одредени автентични вредности на изгледот на комплексите (Македонско село, Нерези, Скопје, 2016). Притоа комплексите на група на традиционални објекти стануваат простор за консумирање на пошироко генерално културно опкружување. Активностите се прошируваат во насока на консумирање на традиционална храна, уметнички предмети или локално нематеријално наследство.

Традицијата на градење и станбениот фонд треба да претставува инспирација за создавање на законска регулатива за заштита и принципи на градење на современото архитектонско творештво.

Примери на модели со елементи на ревитализација

Во периодот на развојот на адаптацијата на станбената архитектура од 19 и почетокот на 20 век, досега се развиени одредени индивидуални примери на објекти или дел од населби кои егзистираат и се одржуваат врз основа на сопствени развојни угостителски концепти, кои се поврзани со основните побарувања на корисниците. Врз основа на состојбата на станбените објекти, кај нив се презема одредена конзерваторска интервенција, најчесто со минимална интервенција на ентериерот и минимални корекции на одредени конструктивни елементи, што не влијае во голема мера врз автентичноста на примарната форма со елементи кои имаат локални традиционални градителски вредности. Тоа се однесува на примената на автентичен локален материјал и локален пристап во искористеност на просторот, прилагоден на одредени основни туристички потреби.

Индивидуалниот пристап на сопствениците е секогаш различен и се формира врз основа на сопствените согледувања и можности за инвестирање, во рамките на побарувањата на туризмот, односно на руралниот туризам.

	Модел на интервенција	Намена	Место
1.	делумна реставрација на дел од објект	зачувување на намена	Кратово, Велес
2.	санирање на просторните површини	зачувување или пренамена	Кратово, Велес, Охрид, Струга
3.	преадаптација на просторот со зачувување на конструкцискиот систем	зачувување на функција или пренамена	Битола
4.	интервенција во конструкцискиот систем	зачувување на функција или пренамена	Штип, Охрид
5.	комплетна реконструкција со нова намена	автентична намена	Велес, Охрид, Кратово, Штип

Табела 2

Класификација на модел и намена при конзерваторска интервенција

Одредени сместувачки капацитети на објектите од категоријата на зачувани традиционални градителски и естетски вредности се изразени во ентериерното уредување. Притоа зачувани се примената на традиционалните материјали (каменот, дрвото, тулата) во одредени минимални интервенции со современи материјали. Адаптацијата на ентериерното уредување, покрај лимитираните просторни вредности на историските објекти, се прилагодува на одредени современи потреби. Прилагодувањето се однесува на дел од

потребните инсталации (вода, струја), односно обезбедување на современи услови за престој на корисниците. Нивото на минимални интервенции при процесот на адаптација овозможува, покрај зачувување на автентичноста на просторното решение, и користење на традиционален начин на одржување на температурата со загревање преку огниште.

Можности за современ туризам

Покрај традиционалните вредности на објектите за сместување, современиот туризам содржи и проширување на активностите поврзани со околината. Основната понуда е од областа на кулинарството каде се нудат специјалитети од домашната национална и локална кујна. Во оваа група на туристичка активна понуда, покрај објектите од културното наследство, се планинарски тури со посета на националните паркови, котлини, езера, одредени спортски рекреативни тури, параглајдинг, кајакарење, офроуд возење и сл. Во опфатот на руралниот туризам се селскиот туризам, фармите, ловот, еко-туризмот, гастрономијата, традиционални занает, обичаи и сл.

Реализирани се одредени активности за субвенционирање на зафати, изградба или адаптација на постоечки селски куќи во рамките на руралниот туризам, во рамките на угостителските услуги, од страна на Министерството за економија (2017 година) според Националната стратегија за 2012-2017 година. Притоа се поддржува и самовработување на лица во руралните средини, со автентичен амбиент, приготвување на национални и локални јадења, со капацитет најмногу до 5 простории. Министерството предвидува финансиска поддршка од 60 % (или максимално 200.000 денари) за внатрешна адаптација на објектите. Во земјите на Европската унија руралниот туризам има обезбедено 900.000 работни места. Според стандардите кои се применети во европските земји, тие се однесуваат на локален стил на градба, со карактеристики на декорација, со автентична опременост, степен на зачуваност, одржување на хигиена, стандардизирање на кревети, простор на собите, други заеднички простории, осветлување во просториите, опрема со бањи, системи за снабденост со вода, греење, климатизација и сл. Притоа има и придружни содржини со природни богатства во околината, етнолошки традиции, социјални квалитети, достапност на информации, дополнителни активности и сл.

Заклучок

Покрај автентичноста, при анализата на објектите значајни се истовремено научните согледувања за едукативната функција при посета на објектите. Тоа се остварува преку музејскиот пристап на одредени објекти или простори, каде што се презентираат музејски предмети со поголема вредност, кои пренесуваат на директен начин (материјал, форма, структура, зачуваност) одредени пораки за градителското, односно материјалното културно наследство. Во процесот на транзицијата потребно е да се воспостави доверба помеѓу локалните жители кои го гледаат местото како дел од нивната култура на живеење и националните институции.

Зачуваноста на традиционалната архитектура во Македонија се темели врз веќе сочуваните постоечки објекти кои, во најголем дел, се во приватна сопственост и може да се заштитат во рамките на законската регулатива, односно преку почитување на сите елементи за зачувување на автентичноста. Притоа може да се споменат неколку зачувани градителски целини (Крушево, Кратово, Охрид и др.) за да може да се вклучат во системот на нивна адаптација и активно вклучување во туристичката понуда на регионот (Павловиќ, 1981).

Почитувањето и реализацијата на нормативите во однос на прилагодувањето на ревитализираните јадра, претставува основен елемент за активирање на одреден регион во современите туристички понуди (Ивановиќ, Баришиќ, 2010). Покрај добрата состојба на објектите, потребна е и нивна понатамошна презентација и афирмација во поширокиот контекст на националната понуда. Според европските и светските искуства (Павловиќ, 1986), потребно е да се согледаат интердисциплинарно можностите за активирање на механизмите за нивно активно вметнување во понудата (Павловиќ, 1987).

Руралниот туризам се конципира со традиционалните вредности, каде валоризацијата на руралните целини се базира врз елементите на одржливиот развој. Значајна е туристичката валоризација на културните добра и одржливиот развој на туристичките дестинации, каде најзначаен сегмент е управувањето со културните добра и атрактивноста на дестинацијата. Големо влијание има достапноста на руралните целини и традиционалната архитектура, но и близината на други содржини со атрактивни вредности во непосредната околина. Современиот концепт на заштита предвидува изградба на нови модерни капацитети, особено покрај објектите со статус на културно добро, каде особено треба да се внимава да не се наруши амбиенталната вредност на просторот.

Амбиенталната вредност на одредени објекти или целини се губи со примена на современи архитектонски методи, при што не се почитуваат методите и формите на традиционалната архитектура, со што неповратно се губат вредни примероци на градби и амбиентални градски или рурални целини. Процесот на современиот туристички развој треба да поттикнува зачувување на автентични традиционални автохтони архитектонски вредности, прилагодени на потребите на локалното население, со насока на зачувување на оригиналната форма на традиционалните градби, со можност на негување на одредени техники и елементи од традиционалниот начин на градење. Поради малиот капацитет на руралниот туризам потребен е поголем напор во процесот на примената на конзерваторските методи и период на вистинска афирмација на објектите.

Начинот на имплементирање на современите искуства во областа на заштитата на објектите од традиционалната архитектура се вклопува во актуелните програми за меѓународна (меѓугранична) соработка и во програмите за ревитализација на национално ниво. Во развојните планови на регионално ниво потребно е задолжително да бидат вклучени проекти за имплементирање на заштитата на традиционалната станбена архитектура, со

што би се создале нови просторни капацитети, а воедно да се стави во современа функција станбената архитектура преку подигање на степенот на заштита на градбите како дел од националното културно наследство на регионот.

Библиографија

- [1] Ивановиќ-Баришиќ, М. (2010). *Народна архитектура у новој туристичкој понуди*, [National architecture in the new tourist industry]. In: Стаменковић, С. [editor] *Територијални аспекти развоја Србије и суседних земаља*. Београд: Универзитет у Београду – Географски факултет, Serbia, pp. 441–446.
- [2] Ивковиќ, З. (2005-2006). *Заштита и презентација споменика народног неимарства у музеју Старо село у Сирогојну*, [Protection and presentation of folk architecture monuments in the Museum "Old Village" in Sirogojno]. In: Саопштења, vol. XXXVII–XXXVIII, Београд: Републички завод за заштиту споменика културе, Serbia, pp. 263–266.
- [3] Павловиќ, Д. (1981). *Народна архитектура у просторном планирању и туризму* [Traditional architecture at the National Physical Planning and Tourism]. In Саопштења, vol. XIII. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе, Serbia, pp. 305-308.
- [4] Павловић, Д. (1986). *Стање заштите и вредновање споменика народне архитектуре у Европи*, [Condition assessment and care of monuments of folk architecture in Europe], Саопштења, vol. XVIII. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе, Serbia, pp. 315–320.
- [5] Тодоровиќ, М., Павловиќ, С. (2010). *Етнопаркови (музеи на отвореном) у функцији развоја туризма и локалног регионалног и националног идентитета* [Ethno parks (outdoor museum) in the development of tourism and the local, regional and national identities]. In: Стаменковић, С. [editor] *Територијални аспекти развоја Србије и суседних земаља*. Београд: Универзитет у Београду – Географски факултет, Serbia, pp. 409–416.
- [6] Финдрик Р. (2003-2004). *Музеји народног градитељства - једно од путева да се сачувају дела народног градитељског умећа* [Museums of folk architecture - one of the ways to preserve the architectural skills of national]. In: Саопштења, vol. XXXV–XXXVI. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе, Serbia, pp. 311–321.

*

- [1] Barton, E.C. (2001). *Sites of memory*. New York: Princeton Architectural press.
- [2] Hillier B. Hanson J. (1984). *The social logic of space*. Cambridge: University press.
- [3] Lawson B. (2001). *The language of space*. Oxford: Architectural press.
- [4] Leach, N. (1997). *Rethinking architecture*, a reader in Cultural theory. London: Routledge.
- [5] Pavlović, D., et al. (1987). *Narodno graditeljstvo na Balkanu*, [Traditional architecture in the Balkans], Republički zavod za zaštitu spomenika kulture Srbije, Београд: Balkanološki institut Srpske akademije nauka i umetnosti, Društvo konzervatora Srbije, Serbia.

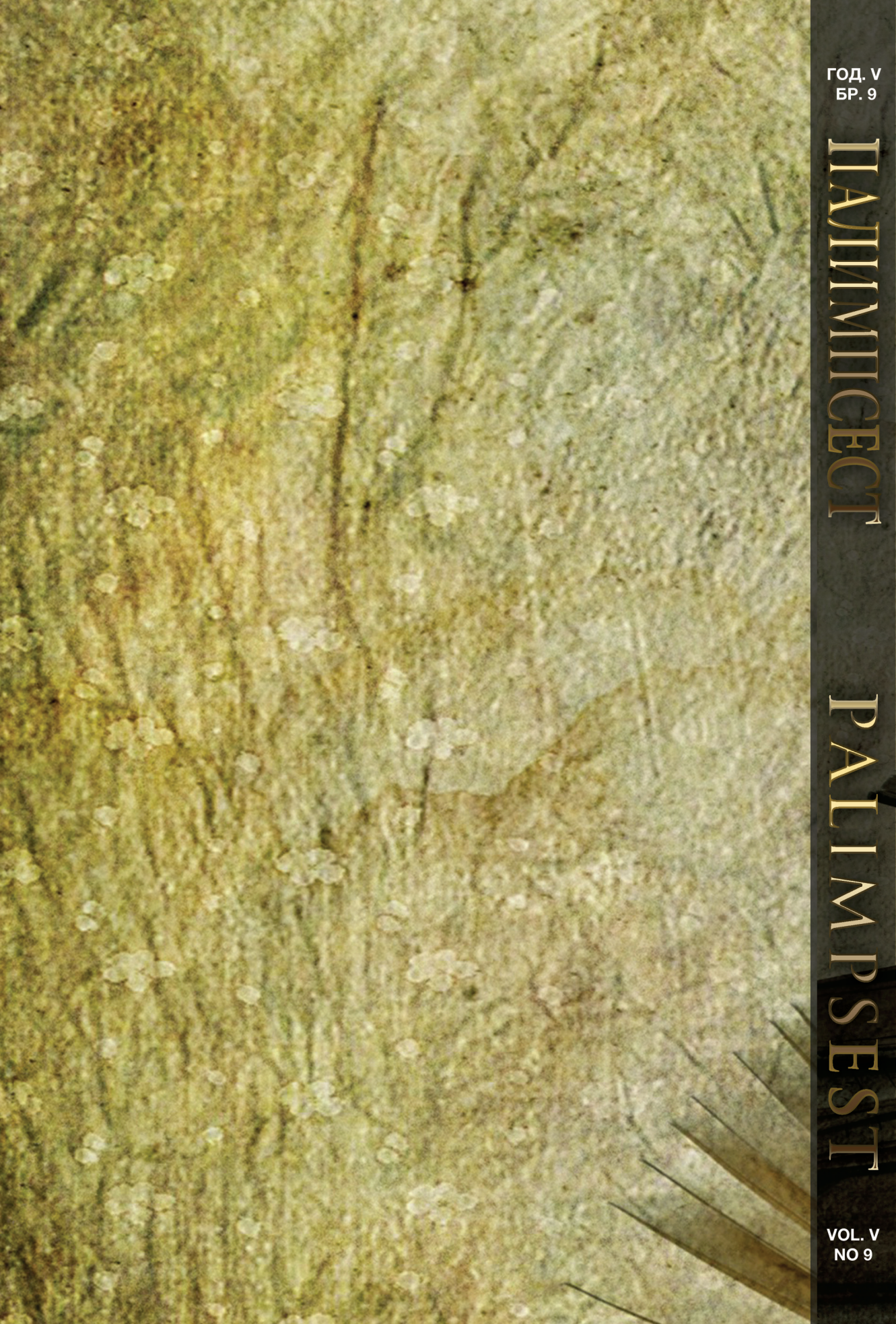
Ekaterina Namicheva
FON University, Skopje

Petar Namichev
Goce Delchev University, Stip

Traditional Architecture – Models of Protection and Preservation of Function

Abstract: The development of traditional architecture of the 18th, 19th and early 20th centuries forms the basis for the analysis of possibilities, their incorporation into contemporary function and need. The analysis of the existing capacities in the rural tourism creates a direction of a certain development of the capacities on the territory of the state. Presentation of conservation interventions provides a realistic picture of the possibilities of adaptation of residential buildings to fit the contemporary needs of rural tourism. At the same time, through the presented methods, analyzes and guidelines for conservation, a certain valorisation of the values of the buildings with historical traditional characteristics is set, as part of the Balkan heritage. The realization of a certain form of rural tourism synthesizes cultural, natural and social resources as a definite integral model. The process of modern tourism development should encourage the preservation of authentic traditional indigenous architectural values, adapted to the needs of the local population, with a view to preserving the original form of traditional buildings. Development plans at regional level must include projects to implement the traditional residential architecture, thus creating new spatial capacities, while at the same time putting contemporary architecture into function by raising the level of protection of buildings, as part of the region's national cultural heritage.

Keywords: *conservation, cultural heritage, rural, ambient.*

ГОД. V
БР. 9

ПАЛИМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. V
NO 9